

Marja over segregatie

Minister Van Bijsterveldt vindt dat het opheffen van de segregatie tussen allochtone en autochtone leerlingen geen doel in zichzelf mag zijn (Volkskrant 7/2/2011).¹ Het gaat er niet om of de school 'wit' of 'zwart' of 'keurig grijs' is, maar of de school kwaliteit levert. En kwaliteit is niet afhankelijk van de etnische samenstelling van de leerlingenpopulatie. De minister erkent dat een gemengde school goed kan zijn voor de burgerschapsvorming, maar zij wil er niet aan meewerken dat daartoe inbreuk zou worden gemaakt op het recht van ouders en leerlingen zelf te beslissen bij welke school ze zich inschrijven. De minister is dus geen voorstander van 'een postcodebeleid, waarbij je alleen maar een school mag kiezen in je eigen postcodegebied'. Maar ze heeft geen bezwaar tegen lokale initiatieven om de etnische samenstelling van de leerlingenpopulatie te beïnvloeden, bijvoorbeeld als scholen ervoor kiezen binnen de grenzen van de wet met dubbele wachtlijsten te werken.

Al met al blijft het nogal onduidelijk wat de minister precies bedoelt. Bedrijft ze gewoon partijpolitiek om de belangen van autochtone, christelijke ouders en van het bijzonder onderwijs te verdedigen? Of heeft ze goed geluisterd naar de beleidsargumenten van haar voormalige fractieassistent, politiek adviseur en OCW-ambtenaar Hugo de Jonge?

Op het eerste gezicht lijkt haar standpunt geïnspireerd te zijn op het *Verkiezingsprogramma 2010-2015* van het CDA:² (a) ouders en leerlingen behouden de vrijheid om een school te kiezen naar eigen voorkeur en overtuiging; (b) die voorkeur kan mede zijn ingegeven door de geboden onderwijskwaliteit; (c) dus geen gedwongen plaatsing met het doel leerlingen op basis van hun etniciteit evenwichtig te spreiden over scholen. In aanvulling daarop wordt gesteld: (d) burgers [dus ook moslims] behouden de vrijheid een eigen school te stichten, waarbij uiteraard eisen aan de kwaliteit en deugdelijkheid worden gesteld; (e) de vrijheid van schoolkeuze wordt begrensd door de vrijheid van scholen leerlingen te weigeren (geen acceptatieplicht); (f) scholen moeten echter rekening houden met de waarden van onze rechtsstaat.

Maar haar standpunt komt misschien in een ander licht te staan als we kijken naar het nieuwe onderwijsbeleid van de Gemeente Rotterdam, zoals uitgewerkt door CDA-wethouder Hugo de Jonge. Op RTV Rijnmond (31/1/2011) stelde hij:³

- tot nu toe gingen we ervan uit dat menging van scholen een noodzakelijke voorwaarde is voor verhoging van de onderwijskwaliteit, maar die menging blijkt niet voldoende vruchten af te werpen voor de onderwijsopbrengsten van scholen;
- daarom hebben we besloten onze prioriteiten te verleggen; onze eerste prioriteit is de onderwijskwaliteit van iedere school te verhogen, ongeacht of die school wit of zwart of gemengd is;
- we staan nog steeds positief tegenover het ideaal van een etnisch gemengde school en zullen initiatieven in die richting van harte blijven ondersteunen, maar van onze kant richten we ons beleid liever rechtstreeks op kwaliteitsverhoging en niet op etnische menging.

Het kost overigens niet veel verbeeldingskracht hieraan nog een onuitgesproken vierde stelling toe te voegen:

- we hebben ervaren dat een lokale Educatieve Agenda gericht op 'verzwarting' van witte en 'verwitting' van zwarte scholen op sterke maatschappelijke weerstanden stuit en teveel beleidsenergie opslurpt: we hebben geleerd dat we het bestaan van witte en zwarte scholen beter als gegevenheid kunnen aanvaarden.

De Amsterdamse onderwijswethouder Lodewijk Asscher (PvdA) reageert in De Volkskrant (9/2/2011) onder de kop: *minister geeft goed onderwijs op*.⁴ Hij stelt:

- zwarte scholen kunnen weliswaar hetzelfde kwaliteitsniveau halen als witte of gemengde scholen, maar ze moeten er veel meer hun best voor doen, aangezien ze veel meer risicoleerlingen (zorgleerlingen en leerlingen met taalachterstanden) hebben; het is dus een valse voorstelling van zaken te ontkennen dat de tot nu toe nagestreefde 'verwitting' van zwarte scholen bijdraagt tot verbetering van hun onderwijsopbrengsten en hun onderwijskwaliteit [anders gezegd: als men de onderwijsopbrengsten van ons onderwijsbestel bij de gegeven middelen wil maximaliseren, heeft het wel degelijk zin ernaar te streven witte scholen te 'verzwarten' en zwarte scholen te 'verwitten'];
- in verhouding tot hun aantal risicoleerlingen krijgen zwarte scholen te weinig subsidie (rugzakjes), omdat hun risicoleerlingen, veel minder dan bij witte en gemengde scholen, afwijken van de maatmaat: witte en gemengde scholen zijn eerder dan zwarte scholen geneigd een rugzakje aan te vragen;⁵
- als de minister zich voortaan neerlegt bij het ontstaan en voortbestaan van zwarte scholen en haar be-

leid uitsluitend op de bevordering van goed onderwijs wil richten, dan zal zij meer geld moeten vrijmaken voor het opvangen van risicoleerlingen in het algemeen en voor de risicoleerlingen in zwarte scholen in het bijzonder; haar bezuinigingen op Passend Onderwijs zijn daarmee in strijd.

Aanstaande woensdag (16/2/2011, 19 uur) debatteert de Tweede Kamer over de prestaties van gemengde scholen.⁶ Wellicht krijgt de Kamer dan tevens gelegenheid het Kabinet aan de tand te voelen over de uitspraken van minister Van Bijsterveldt.⁷ Wat mij betreft hoop ik dat ze te verleiden is tot een toelichting op haar stelling dat ouders en leerlingen zelf moeten kunnen kiezen bij welke school zij zich inschrijven. Persoonlijk heb ik geen bezwaar tegen die stelling, mits zij op iedereen wordt toegepast, ongeacht etniciteit, religie en inkomen. Tot op de dag van vandaag hanteren autochtone schoolbesturen allerlei bedenkelijke middelen om de instroom van etnische en religieuze minderheden, lower-class leerlingen en zorgleerlingen te beperken. Het grootste probleem is niet dat autochtone ouders naar witte scholen vluchten, maar dat autochtone schoolbesturen en schooldirecties alles in het werk stellen om uitsluitend kinderen van 'ons soort mensen' (welopgeleid en autochtoon) toe te laten en anderen te dumpen. In hoeverre is de minister bereid deze discriminatie in het bekostigde basis- en voortgezet onderwijs actief te bestrijden en op die manier het recht op vrije schoolkeuze te garanderen? Het CDA is niet erg gecharmeerd van het idee dat aan het bijzonder onderwijs een acceptatieplicht zou worden opgelegd.⁸ Maar de minister zal dan toch moeten uitleggen in hoeverre ze bereid is te bevorderen dat iedere school een redelijke bijdrage levert aan het gelijkekansenbeleid.

Velen vinden het onredelijk als ouders en leerlingen het recht op vrije schoolkeuze zou worden ontzegd. Maar zou het onredelijk zijn iedere bekostigde school te verplichten dat ze een 'fair share' van minderheden en risico- en zorgleerlingen onder hun hoede nemen (uiteraard met inachtneming van het principe van vrije schoolkeuze)?⁹

Voorbeelden van discriminatoire praktijken

1. Moslimleerlingen zijn bij ons op school hartelijk welkom, zolang ze zich aanpassen aan de Nederlandse normen en waarden; dus geen hoofddoek, geen poespas met het vrijdaggebed of vijfmaal per dag bidden, geen gedoe met halal eten, gewoon gemengd sporten en zwemmen, gewoon open en bloot douchen, en gewoon meedoen met sinterklaas, carnaval en christelijke vieringen.
2. In het kader van de internationalisering hebben we gekozen voor tweetalig onderwijs (onderdompeling in de Nederlandse en in de Engelse taal). Er is nog even sprake van geweest dat er ook eentalige klassen voor kinderen met een taalachterstand in het Nederlands zouden worden ingericht, maar volgens deskundigen is dat niet bevorderlijk voor het internationale imago van onze school. We hebben evenwel gemerkt dat onze didactische opzet niet zo geschikt is voor leerlingen met een taalachterstand in het Nederlands. We adviseren hen daarom een school te kiezen die beter geëquipeerd is voor het opvangen van taalachterstanden.
3. Wij zijn een open middelbare school die voor alle rangen en standen en ook voor minderheden openstaat. Het probleem is echter dat we kwaliteit leveren en dat we daarom lang niet alle gegadigden kunnen plaatsen. We zijn dus gedwongen te loten. Overigens worden de volgende categorieën automatisch, dus zonder loting, toegelaten: a) kinderen die al broers of zusjes op school hebben; b) kinderen van wie broers, zusjes, ouders of familie op onze school hebben gezeten; c) kinderen van leden van het schoolbestuur, van leraren of van ander onderwijspersoneel; d) kinderen van donateurs van de schoolvereniging; e) kinderen die vanuit onze basisschool naar onze middelbare school willen doorstromen.
4. We waren een gemengde school en we stonden in de wijk goed bekend. Ons leerlingental groeide, maar we wilden geen megaschool worden. Daarom stelden we een leerlingenstop en een wachtlijst in: wie het eerst komt die het eerst maalt. Tegenwoordig moeten ouders hun kind al bij de geboorte inschrijven om bij ons aan de bak te komen. We weten niet hoe het komt, maar het percentage autochtone kinderen van welopgeleide ouders is bij ons op school in de loop der jaren sterk toegenomen. Sommige ouders in de medezeggenschapsraad denken dat het door de aanmeldprocedure komt. Er gaan stemmen op dat kinderen pas vanaf hun derde verjaardag op de wachtlijst mogen worden geplaatst, of dat er geloot wordt, of dat kinderen uit onze wijk eerder moeten worden ingeloot dan kinderen uit andere wijken. Sommigen bepleiten zelfs dat allochtone kinderen uit de wijk voorrang krijgen om het gemengde karakter van de school te behouden. Dat heeft tot verhitte discussies over rechtvaardigheid en discriminatie geleid en we komen er niet uit.

Wes Holleman
weblog onderwijs 14-2-2011
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://onderwijs.vkbanen.nl/banen/artikel/Zwarte-scholen-zijn-een-feit/282629.html>;
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/1832335/2011/02/07/Linkse-partijen-vinden->

-
- trendbreuk-zwarte-scholen-onbegrijpelijk.dhtml; zie ook de kamervragen van Van der Ham (D66) en Elias (VVD) d.d. 10/2/2011 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kv-tk-2011Z02674.html>) en <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kv-tk-2011Z02686.html>).
- ² *Slagvaardig en samen*: http://www.parlement.com/9291000/d/2010_cda_verkiezingsprogramma.pdf (artt. 3.1.1 en 3.1.4).
- ³ <http://www.rijnmond.nl/Homepage/Nieuws?view=/News%2FDefault%2F2011%2Fjanuari%2FMengen%20zwarte%20en%20witte%20scholen%20geen%20prioriteit%20meer>; zie ook de kamervragen van Çelik (PvdA) d.d. 3/2/2011 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kv-tk-2011Z02109.html>).
- ⁴ Door de Amsterdamse PvdA-afdeling is een variant van zijn VK-artikel gepubliceerd: <http://www.amsterdam.pvda.nl/nieuwsbericht/7425> (11/2/2011).
- ⁵ Zwarte scholen komen tegenwoordig ook minder snel in aanmerking voor een hoger-gesubsidieerd leerlinggewicht, aangezien dat niet meer wordt afgemeten aan etniciteit (taal- en integratieachterstand) maar aan het opleidingsniveau van de ouders (sociaal-economische achterstand).
- ⁶ Rechtstreeks te volgen op: <http://www.tweedekamer.nl/>. Maar vermoedelijk zullen de publicaties van Jaap Dronkers (http://www.roa.unimaas.nl/cv/dronkers/nw_dronkers.htm) een belangrijk onderwerp van gesprek zijn. Zijn stelling is dat teveel verschillende nationaliteiten in de klas slecht is voor de onderwijskwaliteit. Zie ook het recente interview van Mirjam Schöttelndreier in de Volkskrant (12/2/2011): <http://onderwijs.vkbanen.nl/banen/artikel/Het-probleem-is-dat-we-mengen-het-toppunt-van-beschaving-vinden/291133.html>. Maar zie ook de satirische ingezonden brief in hetzelfde katern: *halleluja, de witte school mag er zijn* (oftewel: bedoelt de minister dat een school zich mag specialiseren op de opvang van probleemloze kinderen van welopgeleide autochtone ouders, zonder taalachterstand).
- ⁷ Vergelijk: *Roemer wil opheldering Rutte over wijziging integratiebeleid* (7/2/2011); URL: <http://www.sp.nl/integratie/nieuwsberichten/8599/>; http://www.sp.nl/integratie/nieuwsberichten_per_categorie/79/gemengde_scholen_wijken.html.
- ⁸ Vergelijk initiatief-wetsontwerp *Regeling Toelatingsrecht Bijzonder Onderwijs*. URL: <http://ikregeer.nl/documenten/dossier/30417>; http://www.tweedekamer.nl/images/30417%20bij_tcm118-112599.doc.
- ⁹ Eerdere blogberichten over segregatie, desegregatie en gelijke kansen: <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2052>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1931>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1798>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1623>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1403>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1383>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1280>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1207>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1141>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=581>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=527>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=453>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=411>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=143>.